

ابن هیثم کیست؟

درباره زندگی ابن هیثم، اختلافات فراوانی وجود دارد. برخی منابع، نام او را محمد و برخی او را حسن نامیده اند. نام پدر او نیز مشخص نیست که حسن بوده است یا حسین؟ محل زندگی او نیز در برخی منابع، اهواز و در برخی منابع بصره نوشته شده است.

به گزارش گروه دانش خبرگزاری دانا (دانا خبر)، ابن هیثم اهوازی دانشمند ایرانی است که برای نخستین بار موفق شد سرعت صوت و نور را با واحد خاصی اندازه گیری کند. در همین زمینه اطلاعات این دانشمند ایرانی به شرح زیر آمده است:

نام: ابوعلی محمد بن حسن بن هیثم اهوازی

لقب: ابن هیثم، آونتان یا آلهازن (در زبان لاتین)، بطلمیوس ثانی

تولد و مرگ: 354 ه. ق. در وهیشتاردشیر (اهواز) - 430 ه. ق. در قاهره

عوامل شهرت: اولین دانشمند فیزیک نور در جهان، مخترع ذرمبین، نخستین اندازه گیرنده سرعت صوت، سرعت نور و محیط کره زمین با استفاده از واحد اندازه گیری «ذرع»، نخستین محقق ویژگی‌های نور، ریاضی دان و دانشمند حساب، هندسه، مثلثات، جبر

زندگی‌نامه:

درباره زندگی ابن هیثم، اختلافات فراوانی وجود دارد. برخی منابع، نام او را محمد و برخی او را حسن نامیده اند. نام پدر او نیز مشخص نیست که حسن بوده است یا حسین؟ محل زندگی او نیز در برخی منابع، اهواز و در برخی منابع بصره نوشته شده است. اما یقیناً اجداد او در خوزستان زیسته اند و پس از حمله اعراب به ایران، از شهر گندی شاپور مهاجرت کرده اند. ابن هیثم علاقه فراوانی به کسب علم داشت و این علاقه از زمانی در وی ایجاد شد که احساس کرد با استفاده از علمی چون الهیات و منطق نمی تواند به خداوند نزدیک شود. این بود که به علوم طبیعی و فلسفه روی آورد. آن هم با چنان علاقه ای که

موجب شد در شهر بصره از وزارت کناره گیری کند و برای کسب علوم بیشتر به مصر سفر کند. در حالی که زندگی خود را به کمک خط زیبای خود و با نسخه برداری از کتاب های ریاضی می گذراند. او در کنار کارهای روزمره، در یک سال از 3 کتاب اقلیدس، متوسطات و مجسطی رونویسی می کرد و 150 دینار می گرفت.

سفر به مصر

ابن هیثم همیشه اعتقاد داشت که اگر در مصر بود، تغییراتی در مسیر حرکت و شاخه های رود نیل ایجاد می کرد که این رود، هم در حالت کم آبی و هم در زمان طغیان برای مردم مفید و قابل استفاده باشد. زیرا شنیده بود که آب نیل از ارتفاعات جنوب مصر به این سرزمین می آید. وقتی «الحاکم بالله» خلیفه مصر از این مساله باخبر شد، با دادن پاداش به ابن هیثم، او را تشویق کرد که زودتر به مصر بیاید. به محض ورود دانشمند به مصر، خلیفه شخصاً به استقبال او رفت و در یک دهکده با وی ملاقات کرد. مدتی بعد تحقیقات ابن هیثم آغاز شد و در امتداد نیل حرکت کرد تا به سرچشمه رود برسد. اما هر چه بیشتر پیش می رفت، با دیدن آثار باستانی و عظمت مصر باستان بیشتر ناامید می شد. زیرا اگر این کار ممکن بود، چنین کاری حتماً به ذهن صاحبان این تمدن باستانی می رسید.

سرانجام وقتی به شهر «اسوان» رسید و فرود آمدن آب نیل را از ارتفاعی دید، کاملاً مایوس شد و به خاطر وعده خود، از حاکم عذر خواست. خلیفه هم عذر او را پذیرفت و حتی به او شغلی اداری اعطا کرد. ابن هیثم نیز از روی اجبار پذیرفت.

اما چون علاقه ای به این کار داشت، تظاهر به دیوانگی کرد و پس از مرگ حاکم، دست از دیوانگی برداشت. پس از آن نیز تا زمان مرگ در مصر زندگی کرد و به تدریس، تعلیم و آزمایش های علمی خود، ادامه داد.

اتاقک تاریک (تاریک خانه)

یکی از ابداعات ابن هیثم، اتاقک تاریک بود. این اتاقک عبارت بود از جعبه ای تاریک که روی یکی از سطوح آن، روزنه ریزی بود. با عبور نور از این روزنه، تصویری واضح ولی وارونه در سطح روبه روی روزنه تشکیل می شد. این اتاقک مدلی ابتدایی از سینماهای امروزی بود که با همین روش فیلم را روی پرده نمایش می دهند.

آثار

ابن هیثم بیش از 200 کتاب نوشته است که 20 اثر او راجع به علم ستاره شناسی بوده است. (المناظر) معروف ترین کتاب او که به لاتین ترجمه شد و تا زمان یوهان کپلر از کاب های معتبر بود (مقاله فی صورة الکسوف، رساله فی مساحة الجسم مکانی، اضواء الکواکب، استخراج سمت القبلة فی جمیع المسکونة بجدول و صفتها، استخراج ارتفاع القطب علی غایة التحقیق، آلة لفحص انصوء و انکساره، مقاله فی تربیع الدائرة، مقاله مستقصاة فی الاشکال الهلالية، القول المعروف بالغریب فی حساب المعاملات، خواص المثلث من جهة العمود، قول فی مساحة الكرة، کیفیات الاضلال . کتاب فی المرايا المحرقة بالقطوع ، کتاب فی المرايا المحرقة بالدوائر، کتاب فی مساحة المجسم الکافی، فی مسألة عدديه . فی شکل بنی موسی ، مقاله فی هیئه العالم)

این کتاب مشهورترین کتاب ستاره شناسی اوست که در قرون وسطی در اروپا شهرت یافت و «آبراهام هیرایوس» در قرن 13 م آن را به دستور «آلفونسوی دهم» پادشاه اسپانیا به زبان اسپانیولی ترجمه کرد.

یادگارها:

معروف ترین شاگرد ابن هیثم «ابوالوفاء میشرین فاتک» است که نزد وی به تحصیل ریاضی پرداخت و بعدها به یکی از دانشمندان بزرگ مصر تبدیل شد .

از بین کتاب های تاثیر گذار ابن هیثم می توان به «علم البصار» با موضوع پرتوشناسی اشاره کرد که سال ها پس از وفات او و در قرون وسطی به زبان لاتین ترجمه شد و مدت ها به عنوان یک منبع باارزش در زمینه فیزیک نور استفاده شد. همچنین رساله مقاله فی هیئه العالم که در آن، درباره بازتاب نور خورشید توسط ماه به کره زمین سخن گفته بود، به زبان های اسپانیولی و لاتین برگردانده شد.

همچنین بسیاری از تحقیقات دانشمندانی چون «راجر بیکن» و «پوئرباخ» با توجه به تحقیق های ابن هیثم انجام شد و پیشرفت کرد. تاریخ خانه پس از جنگ های صلیبی وارد اروپا شد و در قرن شانزدهم مورد استقبال هنرمندان و طراحان ایتالیایی قرار گرفت. همچنین بعدها دوربین عکاسی، دوربین سینما و پرژکتور ابزارهایی بودند که تنها با کمک گرفتن از اصول فیزیک نور ساخته شدند.

شرح عکس تصویر موفق متعلق است به ابن هیثم در سمت چپ که در کنار گالیه ایستاده است .